

حجت‌الاسلام عالی: سهم انسان از بی نهایت خدا به اندازه ظرف وجودی او است

همه ما می دانیم کمالات خداوند بی نهایت است و اسم خدا فقط یک لفظ نیست و منظور از اسماء‌الله همان کمالات خداست. از طرفی تمام کمالات هم بی نهایت است. خداوند رزق، رحمت و حکمت بی نهایت

www.qudsonline.ir‏ پنجشنبه ۹ مرداد ۱۴۰۴‏ ۶ فروردین ۱۴۴۷‏ ۳۱ جولای ۲۰۲۵‏ ■ سال سی و هشتم ■ شماره ۱۰۷۰۶

مریم احمدی شیروان |
امام حسن(ع)نه‌فقط‌پیشوای‌شیعیان که نگینی درخشان در تاریخ اسلام است. نامش یادآور صلح و شهادت است و فضائلش آینه‌ای تمام‌نما از کرامت و بزرگواری. در آستانه سالروز شهادت این نام بلند با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ناصر رفیعی، استاد حوزه و کارشناس تاریخ اسلام گفت‌وگو کرده‌ایم تاضمن بررسی اسناد تاریخی و سیره علما، به این پرسش پاسخ دهیم که چرا یادآوری کمالات و مظلومیت‌های امام حسن(ع) نه‌تنها در این روز بلکه در تمام ایام سال، امری ضروری و راه‌گشاست.

■ **تکریم دو روایت، تجلیل از یک مظلومیت**

دکتر رفیعی در ابتدا با بیان مقدمه‌ای درباره اهمیت بزرگداشت مناسبت‌های مذهبی، به‌موضوع شهادت امام حسن مجتبی(ع) پرداخته‌و می‌گوید: در تقویم شیعه‌دو تاریخ

برای شهادت ایشان، هفتم و بیست و هشتم صفر ذکر شده است. برگزاری مراسم عزاداری در این دو ایام، اقدامی ارزشمند و ادای احترامی به مقام‌والی‌این امام

غریب است، همان‌طور که در ایام فاطمیه با استناد به دو

روایت به عزاداری می‌پردازیم.

وی با اشاره به روایاتی که هفتم صفر را سالروز شهادت امام حسن مجتبی(ع) می‌داند و با یادآوری اینکه شخصیت‌هایی همچون مرحوم کفعمی نیز همین قول را معتبر دانسته‌اند،بر اهمیت تکریم این تاریخ تأکید و بیان می‌کند: ایام حزن و اندوه اهل بیت(ع) فرصتی مغتنم برای یادآوری مصائب ایشان و زندگی پر حادثه و مظلومانه امام حسن(ع) است. امامی که در کودکی شاهد جسارت و بی‌احترامی دشمنان به مادر بود، در جنگ‌ها شجاعانه کنار پدر جنگید، پس از شهادت امیرالمؤمنین(ع) به امامت رسید اما متأسفانه به‌دلیل خیانت فرماندهان و برای حفظ جان مردم و اسلام، مجبور به نرمش قهرمانانه و صلح با معاویه شد. در نهایت نیز در ماه صفر، مسموم و مظلومانه در جوانی به شهادت رسید. گرامیداشت هر دو روایت شهادت، ادای دین به مقام‌والی این امام غریب و تجلیل از مظلومیت ایشان است.

■ **امام حسن مجتبی(ع) پلی میان قلب‌ها و تاریخ**

دکتر رفیعی با اشاره به جایگاه والای امام حسن مجتبی(ع) یادآور می‌شود: حتی دشمنان نیز ناگزیر به اعتراف به فضائل ایشان شده‌اند. به عنوان نمونه، نقل است مروان بن حکم با وجود دشمنی آشکار، در تشییع پیکر امام(ع) شرکت کرد و وزیر تابوت ایشان را گرفت. وقتی علت این حضور از او

دارد و همه کمالات خداوند بی نهایت است. اما سهم ما از بی نهایت خدا به اندازه ظرف ماست.

از بی نهایت خدا این حد ماست که تعیین می‌کند چقدر سهم ما می‌شود. برای نمونه زمانی که باران می‌بارد، سهم یک ظرف به اندازه بزرگی آن و یک دریا به اندازه عظمتش است و یک ظرف وارونه هم هیچ

پرسیده شد، پاسخ داد: «من به تشییع کسی آمده‌ام که کوه صبر، مقاومت و استقامت بود». جلال‌الدین سیوطی نیز در کتاب خود، تاریخ‌الخلفاء به تفصیل به فضائل و مناقب امام حسن مجتبی(ع) پرداخته است. او امام حسن(ع) را شخصیتی بزرگوار، بردبار، باوقار، متین، سخاوتمند و مورد ستایش توصیف می‌کند و با عبارت «كَانَ الْحَسَنُ رَضَى اللَّهُ عَنْهُ لَهُ مَنَاقِبُ كَثِيرَةٌ، سَيِّدَا حَلِيمَا، ذَا سَكِينَةٍ وَوَقَارٍ وَحَشْمَةٍ، جَوَادًا، مَمْدُوحًا»؛ حسن بن علی(ع) دارای امتیازات اخلاقی و فضائل انسانی فراوان بود، او شخصیتی بزرگوار، بردبار، باوقار، متین، سخاوتمند و مورد ستایش بود؛ این ویژگی‌ها را برجسته می‌سازد. سیوطی در ادامه به جنبه‌های دیگری از زندگی امام حسن(ع) مانند

صلح ایشان با معاویه اشاره کرده و آن را اقدامی حکیمانه و مبتنی بر مصلحت می‌داند. همچنین واصل بن عطا، از شخصیت‌هایی است که به‌وصف سیمای امام حسن(ع) پرداخته و می‌گوید: «كَانَ الْحَسَنُ بُنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ سَيَّمَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَبَهَاءُ الْمُلُوكِ». حسن بن علی(ع) چهره‌اش چهره انبیا و عظمت و ابهتش، ابهت ملوک و شاهان بود. این توصیفات، گواهی بر عظمت و جلالت شخصیت امام حسن مجتبی(ع) است که حتی در کلام مخالفان و مورخان غیرشیعه نیز با ژتاب یافته است.

صلح

ایشان با معاویه اشاره کرده و آن را

اقدامی حکیمانه و مبتنی بر مصلحت

می‌داند. همچنین واصل بن عطا، از شخصیت‌هایی

است که به‌وصف سیمای امام حسن(ع) پرداخته و می‌گوید: «كَانَ الْحَسَنُ بُنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ سَيَّمَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَبَهَاءُ الْمُلُوكِ». حسن بن علی(ع) چهره‌اش چهره انبیا و عظمت و ابهتش، ابهت ملوک و شاهان بود. این توصیفات، گواهی بر عظمت و جلالت شخصیت امام حسن مجتبی(ع) است که حتی در کلام مخالفان و مورخان غیرشیعه نیز با ژتاب یافته است.

■ **محبوب‌ترین فرد نزد پیامبر(ص)**

رئیس مجتمع آموزش عالی تاریخ سیره و تمدن اسلامی جامعة المصطفی العالمیه به جایگاه ویژه امام حسن(ع) نزد پیامبر اکرم(ص) نیز اشاره کرده و می‌گوید: در روایتی آمده است از رسول خدا(ص) سؤال شد کدام یک از خانواده‌تان نزد شما دوست داشتنی‌ترند؟ فرمود: حسن(ع) و حسین(ع)؛ و برای همین از دخترش فاطمه(س) می‌خواست حسن(ع) و

■ **از مهم‌ترین جلوه‌های حق‌طلبی در سیره ایشان چه بوده است؟**

نام ایشان به معنای تسلیم در برابر حق، گویای برترین

ویژگی سلمان فارسی است که مقابل پیامبر(ص) و

امیرالمؤمنین(ع) تسلیم و ولایت‌پذیر بود و از فرمان ولی و

حجت‌خدا سر باز نمی‌زد. در تاریخ است وقتی حق ولایت

امیرالمؤمنین(ع) گرفته‌و ایشان خانقش‌نشین شدند از کسانی

که مقابل غاصبان ایستاد و در پی احقاق حق امام علی(ع)

برآمد، سلمان بود. او شکنجه‌ها دید و تلخی‌ها کشید اما

از مقاومت دست برنداشت و از همراهی و حمایت حق

(ولایت) کوتاه‌نیامد.

■ **جناب سلمان چطور به چنین جایگاه بلندی در اسلام**

دست یافت و به رسول خدا(ص) تا این اندازه نزدیک شد؟

وقتی سلمان در پی سرچشمه ادیان توحیدی بود و از

علمای مسیحی شنید این ریشه نزد پیامبر آخرالزمان

است، دنبال نشانه‌ها برآمد و بی‌دلیل حرفی را

نمی‌پذیرفت. او در نخستین مواجهه و دیدار با پیامبر(ص)

آن نشانه‌ها شامل پذیرش هدیه، خدمت‌پذیری صدقه

و وجود خال در میان دو کتف حضرت(ص) را بررسی

کرد و پس از آن بود که ایمان آورد و از برترین یاران رسول

خدا(ص) شد. پس از آنکه ایرانیان اسلام آوردند، سلمان

که زبان فارسی را می‌دانست اسلام را به آن‌ها آموزش

می‌داد، آیات قرآن را ترجمه می‌کرد، آیات و مبانی اسلام

را توضیح می‌داد و مهم آنکه خود هم به این آموزه‌ها

عمل بود، چنان‌که وقتی والی مدائن شد، ساده‌پستی،

مردمداری و خدمت به مردم را به ایرانیان آموخت. (مدائن)

آن زمان پایتخت ایران بود چنان‌سلمان در عین بیان

آموزه‌های اسلام و سنت نبوی، خود عامل به این یود،

چنان‌که شیخ مفید در شرح اوصاف آن جناب به تعهد

و ثبات‌قدم وی تصریح کرده است. در موضوع حمایت از

امیرالمؤمنین(ع) هم جناب سلمان بسیار کوشا و جدی بود

و اعتقاد داشت بدون امام علی(ع) نمی‌توانست حقایق

دین را دریابد. بنابر نقل برخی منابع، موضوع شهادت به

سهمی ندارد. باران با سخاوت است، اما این ظرف است که سهم باران

را محدود می‌کند.

تقدیر یعنی ظرفیت انسان بررسی و براساس ظرفیت به‌وی عطا می‌شود،

البته براساس فضل، خداوند متعال فوق ظرفیت انسان‌ها عطا می‌کند،

با وجود این، تفاوت ظرفیت‌ها نزد خداوند حساب می‌شود. لذا هر چقدر

ظرف بزرگ‌تر باشد، خداوند بیشتر عطا می‌کند.

اگر افراد چیزهای ناب بخواهند، باید ظرفیت خود را زیاد کنند. یکی از

چیزهایی که وجود انسان را گسترده می‌کند، این است که داده‌های خدا

را شکر کند. خدا در قرآن شکایت می‌کند عده کمی از بندگان من شکور

هستند. اگر شاکر نعمت‌ها باشید، ظرف شما بزرگ می‌شود.

۳</